

Nr 19.

Ankom till riksdagens kansli den 28 februari 1933 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om reglering genom lag av ersättning till vittnen, då ersättning ej utgår av allmänna medel.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 214, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville hos regeringen påminna om en av riksdagen år 1915 avlåten skrivelse angående ersättning åt vittnen samt förnya riksdagens framställning, huruvida icke lagbestämmelser rörande ersättning åt vittnen i rättegångsmål, i de fall då ersättning icke skall utgå av allmänna medel, lämpligen borde i de av 1915 års lagutskott angivna avseenden utfärdas.

Beträffande de skäl, som föranlett motionärens hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Nu gällande bestämmelser om ersättning till vittnen i fall, då ersättningen icke skall förskottas av allmänna medel, återfinnas i 17 kap. 5 § rättegångsbalken. Där stadgas bland annat: »Den vittne påkallat, betale ty sin resekostnad och taring, efter dess värdighet. Sämjas de ej därom; lägge dem så domaren emellan, som skäligen prövas».

Angående innebörden av bestämmelserna torde gälla, att domaren, om vittne och part, som påkallat vittnets hörande, komma överens beträffande vittnesersättningens belopp, icke äger att av hänsyn till motparten nedsätta beloppet av den vittnet medgivna ersättningen. Däremot torde det vara domaren obetaget att, därest motparten bestrider det överenskomna beloppets skälighet, vid utdömande av rättegångskostnadsersättning till den part, som påkallat vittnet, pröva, huruvida vittnet genom överenskommelsen tillerkänts oskäligt hög ersättning. Finnes så vara förhållandet, bör motsvarande jämkning vidtagas i rättegångskostnadsersättningens belopp. I fråga om uttrycket »resekostnad och taring» torde detsamma i praxis allmänt uppfattas så, att vittne jämväl kan tillerkännas skälig ersättning för mistad arbetsförtjänst.

År 1908 väckte herr *Lindhagen* motion, däri med hänsyn till bristerna i gällande bestämmelser yrkades, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om framläggande av förslag till särskild lagstiftning om ersättning till vittnen och sakkunnige i rättegångsmål. Lagutskottet tillstyrkte skrivelse till Kungl. Maj:t i ämnet men frågan förföll genom skiljaktiga beslut i kamrarna.

År 1911 krävdes i en motion av herr *S. Neiglick* garantier för vittnesersättningens utgående, när enskild part påkallat vittnes hörande. Lag-

utskottet fann emellertid olämpligt att utbryta denna fråga ur reformen av bevisrätten, varefter motionen av riksdagen avlogs.

År 1915 väckte herr Lindhagen motion, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för riksdagen av förslag till bland annat erforderliga lagbestämmelser om ersättning åt vittnen och sakkunniga i rättegångsmål i de fall, då ersättning icke skall utgå av allmänna medel.

Lagutskottet anförde i avgivet utlåtande i huvudsak följande: Utskottet funne, att ifrågavarande ämne borde göras till föremål för utredning samt att positiva lagbestämmelser borde meddelas i syfte att utgöra grundval för en enhetlig rättstillämpning å förevarande område. Den snara lösningen av föreliggande fråga vore desto mera eftersträfvansvärd, som gällande lagbestämmelser icke allenast vore ofullständiga utan jämväl i övrigt syntes vara föga ägnade att tillgodose parternas befogade intressen. Enligt utskottets förmenande vore således förevarande spörsmål av den art, att detsamma ej behövde eller borde uppskjutas i avvaktan på rättegångsreformens genomförande. Vidkommande grundlinjerna för en blivande lagstiftning i ämnet framhölle utskottet till en början såsom ett huvudsakligt önskemål, att domstolarna borde tillerkännas rätt att ex officio pröva frågan om vad vittne skäligen borde tilldömas i ersättning för sin inställelse. Den omständigheten, att domstol utrustades med ifrågavarande befogenhet skulle enligt utskottets mening otvivelaktigt bidra till att parternas intressen i nu förevarande hänseende tillvaratoges utan att vittnenas rätt därigenom äventyrades. Gällande lags bestämmelse, att vittnesersättning skulle bestämmas med hänsyn till vittnets värdighet, funne utskottet icke böra bibehållas. Det syntes stå i strid med vittnespliktens allmänna karaktär, att en part nödgades utbetala avsevärt högre ersättning till ett vittne, som i ekonomiskt avseende vore bättre lottad än till ett mera obemedlat vittne. Utskottet funne det kunna ifrågasättas, huruvida icke vissa bestämmelser, som i nu förevarande avseende meddelats i tysk rätt, åtminstone i en del avseenden skulle kunna tjäna till ledning för en svensk lagstiftning i ämnet. Särskilda bestämmelser syntes vidare böra meddelas beträffande gottgörelse åt sakkunniga vittnen i rättegångsmål. En utredning i ämnet borde jämväl komma att omfatta frågan om reseersättning. På grund av det anförda hemställde utskottet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga under övervägande, huruvida icke lagbestämmelser rörande ersättning åt vittnen i rättegångsmål i de fall, då ersättning icke skulle utgå av allmänna medel, lämpligen borde i angivna hänseenden utfärdas.

Riksdagen biföll utskottets hemställan samt avlät beträffande nu förevarande fråga och ett ytterligare spörsmål skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 126).

I anledning av skrivelsen har inom justitiedepartementet verkställts utredning av särskilt tillkallade sakkunniga, häradshövdingen C. H. G. Cederschiöld och advokaten H. Almstrand, vilka år 1918 avgivit betänkande med förslag i fråga om ändrade bestämmelser rörande ersättning för rättegångskostnad samt gottgörelse åt vittnen och sakkunniga. I betänkandet framlades bl. a. utkast till lag om ändring av 17 kap. 5 § rättegångsbalken i huvudsaklig överensstämmelse med de i riksdagens skrivelse angivna grunder.

Skrivelsen synes icke därutöver uti nu ifrågavarande avseende ha för-
anlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Processkommissionen anförde i sitt år 1926 avgivna betänkande: Nu
gällande grundsatser beträffande vittnesersättning vore i huvudsak ägnade
att bibehållas. Sålunda borde det i tvistemål stå vittne och part, som på-
kallat vittnet, fritt att överenskomma om vittnesersättningens belopp. Om
överenskommelse ej kunde träffas, måste rätten bestämma vilken ersättning,
som borde utgå. Därvid borde gälla, att rätten skulle tillerkänna vittnet
gottgörelse för nödiga utgifter till resa och uppehälle samt för mistad lön
och arbetsförtjänst. Däremot borde vittnet icke hava anspråk på ersättning
för tidspillan, om denna ej varit förenad med ekonomisk uppoffring. Vidare
borde det sörjas för att vittnes anspråk på förskott å vittnesersättningen
skäligen tillgodosåges. I domen komme vid prövning av övriga frågor om
rättegångskostnaden att avgöras i vad mån endera parten skulle gottgöra den
andra för utgivna vittnesersättningar. Hade ersättning till ett vittne utgått
enligt åsämjande mellan part och vittnet, måste enligt processkommissionens
mening motparten äga påkalla, att en prövning efter nyss angivna grunder
skedde beträffande det belopp, varmed han skulle kunna förpliktas återgälda
ersättningen.

Såsom utskottet anført i sitt utlåtande nr 18 innevarande år, kan det nu
anses visst, att fullständiga förslag till en allmän rättegångsreform inom kort
komma att föreläggas riksdagen. Det torde vid sådant förhållande icke vara
lämpligt, att riksdagen nu ånyo gör framställning till Kungl. Maj:t uti före-
varande fråga.

Utskottet.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åt-
gärd föranleda.

Stockholm den 28 februari 1933.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Åkerman, Anderson i Hägelåkra, Klefbeck,
Borell, Larson i Lerdala, Svenson i Eskhult, Bissmark och Branting;

från andra kammaren: herrar Lindqvist, Nilsson i Antnäs, Hedlund i Östersund
och K. A. Westman, fru Östlund samt herrar Olsson i Rimforsa, Olsson i Mellerud
och Rudén.